

Motion till riksdagen 2024/25:3057

av **Elin Söderberg m.fl. (MP)**

För en hållbar samhällsutveckling i lands- och glesbygd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraftigt förbättra förutsättningarna för investeringar i lands- och glesbygd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra förutsättningarna för finansiering för att bygga på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa stöd till bo- och byggemaskaper och till kollektiv- och generationsboenden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Statens Bostadsomvandling AB ett utökat uppdrag att bygga äldreboäder i kommuner med svaga ekonomiska förutsättningar, för att därigenom bidra dels till äldreboenden, dels till att befintliga bostäder kan erbjudas nya köpare, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lokal elbonus som ger kommunerna betalt för den förnybara el de producerar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge närboende till vindkraft rätt till arrende från vindkraftsbolagen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge närboende till vindkraft rätt till andelsägande och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda effekter för Sveriges kommuner om man skulle skatta där man bor, även vid kortare boende som sommar- eller säsonsboende, och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja hälsa och minska skillnaderna i hälsa i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidareutveckla forskning och utveckling kring glesbygdsmedicin och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan kommun och region i folkhälsofrågor och stärka kopplingen till miljömålen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla validering och snabbspår för att ta till vara kunskap och erfarenhet som nyanlända har och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka antalet utbildningsplatser inom vårdirken vid lärosätena och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla möjligheterna inom vården att dra nytta av digital teknik och e-hälsa och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kunskapen om hur digitala hjälpmedel kan stärka skola och utbildning i landsbygd utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge tillgång till offentlig service i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla tillgång till service och satsa på snabbt bredband i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka digitaliseringen för små och medelstora företag på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra besöksnäringens förutsättningar genom digitala tjänster och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa statliga garantier så att bostäder snabbt kan tas fram där utbildning och etablering leder till en dramatisk ökning av bostadsbehov i närheten av gröna industrietableringar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhället behöver planera för platser för idrott, rekreation och kultur vid gröna industrietableringar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statliga kulturinstitutioner ska verka för kultur i hela landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det statliga anslaget till regionala kulturverksamheter ska öka, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera och utöka mediestödet för att skapa bättre förutsättningar för oberoende, granskande journalistik och en mångfald av medier över hela landet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka civilsamhället och dess samverkan med offentliga verksamheter och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer likvärdig tillgänglighet till statens samhällsservice i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta arbetet med etablering av statliga servicecenter och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra likvärdigheten vid statliga servicecenter och tillkännager detta för regeringen.

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta konkreta steg innevarande mandatperiod för fler ny- och omlokaliseringar av statliga jobb utanför Stockholm och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att löpande utvärdera de insatser som görs för att stärka den statliga servicen och den statliga närvaron i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vi lever i en global urbaniseringstrend som leder till att en lägre och lägre andel av befolkningen lever och verkar i lands- och glesbygd. Samtidigt är vi alla beroende av varandra; samhällsnyttor som skapas i lands- och glesbygd kan inte skapas i städer och vice versa. Samhället måste finnas för oss alla i hela landet och ge alla människor förutsättningar till personlig utveckling och likvärdig tillgång till välfärd och samhällsservice. Under alltför lång tid har dock klyftor mellan stad och landsbygd ökat i Sverige. Vilket lett till att vi idag lever under ojämlika villkor och förutsättningar. Ojämligheter leder till förlorade möjligheter för såväl individer som samhället i stort. Nu krävs insatser för att stärka lands- och glesbygden!

Investeringar i lands- och glesbygd måste möjliggöras

Investeringar krävs såväl för att upprätthålla en verksamhet långsiktigt som för att kunna utveckla nytt. Idag vittnar såväl företag som privatpersoner om hur svårt det är att få lån till investeringar i lands- och glesbygd. Ett företag som går otroligt bra får inte lån för att investera i sin industrifastighet bara för att den ligger där den ligger, en familj som vill ta jobb i en glesbygdskommun och renovera ett hus eller bygga nytt för att bilda sig ett hem på den nya orten får inte lån, vilket också i sin tur försvårar rekryteringar för såväl offentlig som privat sektor. Detta förhållande gör att behövda reinvesteringar och investeringar i lands- och glesbygd uteblir. Detta måste åtgärdas skyndsamt med åtgärder som kraftfullt förbättrar förutsättningarna för investeringar i lands- och glesbygd brett och åtgärder som stödjer bostadsbyggande i lands- och glesbygd. Förutsättningarna för finansiering för att bygga på landsbygden måste förbättras, stöd till bo- och byggemenskaper och till kollektiv- och generationsboenden bör införas och Statens Bostadsomvandling AB bör ges ett utökat uppdrag att bygga

äldreboende i kommuner med svaga ekonomiska förutsättningar, för att därigenom bidra dels till äldreboenden, dels till att befintliga bostäder kan erbjudas nya köpare.

Kommunernas ekonomi är också avgörande för investeringar och utveckling i lands- och glesbygd. Genom att införa en lokal elbonus som ger kommunerna betalt för den förnyelsebara el de producerar ges lands- och glesbygdskommuner mer resurser att investera i samhället. Vidare bör närboende till vindkraft ges rätt till arrende från vindkraftsbolagen. Lands- och glesbygdskommuner med många fritidshus tampas idag med utmaningen att tillhandahålla samhällsinfrastruktur samtidigt som de boende inte betalar skatt i dessa kommuner. Dessa kommuners ekonomi skulle ytterligare stärkas om alla skulle skatta där man för tillfället bor, även vid kortare boende som sommar- eller säsonsboende, detta bör därför utredas. Skatteintäkterna skulle kunna komma såväl tillfälligt boende som åretruntboende till del genom stärkt välfärd och samhällsservice.

God och tillgänglig välfärd i lands- och glesbygd

För ett socialt hållbart samhälle med likvärdiga möjligheter finns stora behov av att främja god hälsa i hela Sverige och minska skillnaderna i hälsa mellan olika delar av landet. Att erbjuda kvalificerad vård för människor i landsbygd eller mindre orter möter särskilda utmaningar. Det är svårt att rekrytera personal och att behålla specialistkompetens när operationer sällan görs och vården blir ofta dyr. Det är viktigt att stärka den nära vården och patientsäkerheten i hela landet genom att fortsätta utveckla möjligheter inom e-hälsa, ambulerande sjukvård och mindre vårdenheter för inläggning och bevakning. Den forskning och utveckling kring glesbygdsmedicin som redan finns i bland annat Västerbotten kan utvecklas vilket stärker glesbygdsmedicin i hela landet. För att förbättra folkhälsoarbetet i lands- och glesbygder bör ansvarsfördelningen mellan kommun och region i folkhälsofrågor tydliggöras och kopplingen till miljömålen stärkas. Personalförsörjningen är central för god vård och välfärd i hela landet. Validering och snabbspår för att ta till vara kunskap och erfarenhet som nyanlända har måste utvecklas och antalet utbildningsplatser inom vården vid lärosätena utökas. Vidare bör möjligheterna inom vården att dra nytta av digital teknik och e-hälsa utvecklas. Även undervisning i lands- och glesbygder kan dra nytta av digital teknik, därför bör kunskapen om hur digitala hjälpmedel kan stärka skola och utbildning i lands- och glesbygder öka utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet,

God tillgång till service och hälso- och sjukvård är en viktig förutsättning för att hela Sverige ska leva. En grundläggande faktor för detta är tillgång till bredband för att kunna nyttja digitaliseringens möjligheter. Lokala servicekontor bör byggas ut för att samordna offentlig och kommersiell service och bidra med stöd och rådgivning. Sådana center kan bidra med ombudssystem för till exempel apotek, post och Systembolaget, samt erbjuda så kallade egenvårdscentraler där patienter träffar vårdpersonal via videolänk. Här kan människor komma i kontakt med myndigheter såsom Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller Skatteverket via videolänk.

God samhällsservice och digitalisering är också viktigt för näringslivsutvecklingen i lands- och glesbygder. Insatser bör genomföras i syfte att stärka digitaliseringen för små och medelstora företag på landsbygden och genom digitala tjänster förbättra besöksnäringens förutsättningar.

Stärkt samhällsservice i lands- och glesbygd

Digitala kommunikationer är idag en förutsättning för att delta i samhället fullt ut såväl som att driva företag eller annan verksamhet. Bredband av hög kvalitet ska finnas tillgängligt i hela landet. Det är en förutsättning för att kunna bo, arbeta och driva företag med god tillgång till digitala tjänster oavsett var man bor. Där marknaden inte klarar av att bygga ut bredband behöver staten ta ansvar för att snabb uppkoppling finns tillgänglig där människor lever och arbetar.

Tillgängligheten till statens samhällsservice ska vara likvärdig i hela landet. Statliga myndigheter ska säkra god tillgänglighet i hela landet utifrån sina verksamheter.

Vid snabba industrietableringar är fokus på ett hållbart samhällsbyggande särskilt viktigt. Med anledning av den gröna industriboomen, där flera större företagsetableringar och företagsexpansioner pågår och planeras i exempelvis Norrbottens och Västerbottens län, behöver stora insatser för ett hållbart samhällsbyggande göras på kort tid för att möjliggöra denna utveckling. Rådet för hållbara städer har en viktig roll i detta arbete och ett stort fokus behöver finnas på hur berörda kommuner på bästa sätt kan stärkas i sitt arbete med att skapa hållbara och goda livsmiljöer där människor vill leva, bo och arbeta.

Tillfällig guldrusch i en landsdel när en grön industri etableras får inte leda till att de människor som redan bor på platsen inte har råd att flytta eller att det skapas omfattande spekulation på bostäder på en liten ort. Vi vill införa statliga garantier så att tillfälliga

bostäder kan tas fram snabbt där utbildning och etablering leder till dramatisk ökning av bostadsbehov i närheten av gröna industrietableringar. Det räcker inte med bostäder – samhället behöver planera även för platser för idrott, rekreation och kultur. Bra förskola, skola, fritid och natur är värden som gör att människor inte bara tillfälligt jobbar på utan även kan tänka sig att flytta till en ort.

Levande kultur och civilsamhälle i lands- och glesbygd

Föreningsliv och kultur är en central del av samhällsutvecklingen. Det lokala kulturlivet kan vara rikligt och inkluderande genom amatörteater, körer och en aktiv kulturskola, ofta med hjälp av ideella krafter. Civilsamhällets organisationer och aktiviteter, inom exempelvis idrotten och kulturen, skapar tillit och nya personliga kontakter som kan bidra till att minska sociala klyftor i samhället. Det krävs trygga och långsiktiga villkor för idéburna organisationer för att säkerställa utveckling. Detta kan ske via exempelvis idéburna offentliga partnerskap.

I syfte att tillgängliggöra kultur för fler i hela landet bör statliga kulturinstitutioner verka för kultur i hela landet och det statliga anslaget till regionala kulturverksamheter öka.

En grundläggande förutsättning för demokratin är att hela befolkningen har goda förutsättningar att delta i samhällsdebatten och följa samhällets och politikens utveckling på lokal, regional och nationell nivå. Genom att modernisera och utöka mediestödet för att skapa bättre förutsättningar för oberoende, granskande journalistik och en mångfald av medier över hela landet stärks även lands- och glesbygden.

För likvärdiga möjligheter i hela landet behöver även civilsamhället och dess samverkan med offentliga verksamheter stärkas.

Statlig närvaro i hela landet är avgörande för att Sverige ska hålla ihop. Det handlar både om att det ska finnas god tillgång till samhällsservice på så lika villkor som möjligt och om att statliga jobb ska vara spridda i hela landet. Det har betydelse för regional utveckling, för den lokala arbetsmarknaden och för platsattraktiviteten, men är också en fråga om rättvisa och delaktighet i det som är vårt gemensamma samhälle.

I många år har utvecklingen gått åt fel håll. Centraliseringstrenden har varit starkt. Myndigheters lokalkontor har lagts ner. Statliga jobb har flyttat till huvudstaden. Det har blivit svårare att få personlig service. Vissa delar av landet har känt sig förfördelade och upplevt att samhället har lämnat dem.

Under den tidigare rödgröna regeringen togs flera viktiga beslut för att vända trenden. Det beslutades både att omlokalisera flera myndigheter och att stärka den statliga servicen. Detta reformarbete bör fortsätta. Det är ytterst en fråga om rättvisa och demokrati.

Fler statliga servicecentra i hela landet

Arbetet för att stärka samverkan mellan myndigheter lokalt intensifierades under den tidigare regeringen med Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Fler servicekontor inrättades och samordnades under Statens servicecenter. Även under fortsättningen av 2023 ska fler nya servicekontor, både på landsbygd, på mindre orter och i utsatta områden, inrättas. Nu finns snart nära 150 statliga servicekontor runt om i landet där man kan få service av enklare karaktär från myndigheter som Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Detta arbete bör fortsätta och regeringen bör ta initiativ för att så ska ske.

Riksrevisionen har granskat de statliga servicekontoren i Statens servicecenters regi och lämnade en rapport i april 2023 med rekommendationer för det fortsatta arbetet med att utveckla servicekontorsverksamheten. Vid behandlingen av regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskning av de statliga servicekontoren, uttalade konstitutionsutskottet i enighet att det är viktigt att inte bara titta på kostnad och effektivitet vid dessa beslut, utan att det även handlar om andra avvägningar, så som glesbygdsperspektiv, tillgänglighet och rättvisa.

Likvärdigheten behöver förbättras

För den invånare som inte är trygg i eller har möjlighet att nyttja digitala tjänster, är statens samhällsservice inte likvärdig utan beror i hög grad på var du bor i landet. I glesbygden kan du behöva färdas flera timmar i bil för ett enkelt ärende. Här fyller de statliga servicecentren en viktig roll och behöver etableras på fler platser i landet.

Likaså behöver de statliga servicecentra som inrättats fungera väl och motsvara de förväntningar som medborgarna har på den service som erbjuds. Tillgängligheten måste öka, likvärdigheten vid statliga servicecentrum säkerställas och den personliga integriteten i de lokala kontoren måste garanteras.

Fortsätt omlokalisering av statliga jobb till orter utanför Stockholm

På samma sätt har Riksrevisionen lämnat en rapport vad gäller etablering av myndigheter utanför Stockholm. Lokalisering av myndigheter på orter utanför Stockholm under perioden 2004–2020 har granskats och Riksrevisionens bedömning är att lokaliseringsbesluten har medfört ett litet men positivt bidrag till regional utveckling, samtidigt som myndigheternas möjligheter att bedriva sin verksamhet effektivt på lång sikt inte har äventyrats. Det är ett bra besked.

Samtidigt menar Riksrevisionen att det krävs mer kraftfulla åtgärder om regeringen ska uppnå en jämnare fördelning av statliga arbetstillfällen mellan Stockholm och andra delar av landet. De pekar bland annat på att den ökade trenden med distansarbete öppnar nya möjligheter för kompetensförsörjning, samt att regeringen bör försöka matcha myndigheter med regionala arbetsmarknader med lämpligt utbud av arbetskraft, i det fall man vill fortsätta att ny- och omlokalisera myndigheter till orter utanför Stockholm.

Vi anser att det är viktigt att fortsätta arbetet med ny- och omlokaliseringsbeslut av statliga jobb utanför Stockholm. Omlokaliseringsbeslut har ofta kortsiktiga kostnader, men som Riksrevisionen påpekar så måste den långsiktiga nyttan vägas in. Ett samhälle som hänger ihop, med närhet till myndigheter och statliga jobb i hela landet, är en sådan långsiktig, demokratisk nytta vi värnar.

Löpande utvärdering

Utöver de rapporter som lämnats och de utvärderingsuppdrag som getts menar vi att det är viktigt att löpande utvärdera de insatser som görs för att stärka den statliga servicen och den statliga närvaron i hela landet. Detta för att löpande kunna följa utvecklingen och även sätta in åtgärder i tid för att komma tillrätta med eventuella problem.

Ingen del av Sverige ska lämnas utanför. Den statliga närvaron och jämlik statlig service i hela landet är en viktig del i detta.

Katarina Luhr (MP)

Emma Nohrén (MP)

Linus Lakso (MP)

Mats Berglund (MP)

Jacob Risberg (MP)